

Nr 232.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 30 maj 1912.
» » » i Andra kammaren den 30 maj 1912.

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa utgifter för kapitalökning, i hvad angår civildepartementsärenden.

(Statsutskottets utlåtanden nr 19, 27, 41, 67, 68, 110, 111, 112 och 115 samt memorial nr 131).

Till Konungen.

Postverket.

1:o I den till Riksdagen aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Eders Kungl. Maj:t, bland utgifter för kapitalökning i hvad afser statens affärsverksamhet, beträffande postverket

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 14 saml. 64 häft. (Nr 232.)

föreslagit Riksdagen att för inköp af inventarier för postverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 266,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 125,000 kronor.

Med bifall till hvad Eders Kungl. Maj:t föreslagit har Riksdagen för inköp af inventarier för postverkets behof för år 1913 anvisat ett anslag af 266,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 125,000 kronor.

2:o) I en den 26 april 1912 till Riksdagen aflåten proposition (nr 237) har Eders Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 90,000 kronor.

Riksdagen, som fäst sin uppmärksamhet vid de bristfälliga grundförhållandena vid posthuset, har emellertid inhämtat, att belastningen å de nuvarande grundmurarna i hvarje fall ej kommer att ökas genom de föreslagna ombyggnadsarbetena, hvarför det i kostnadsberäkningarna ingående belopp af 5,000 kronor för eventuellt erforderlig grundförstärkning synes kunna förväntas blifva för ändamålet tillräckligt.

Riksdagen, som på grund af hvad i detta ärende anförts, finner sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har för om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm på extra stat för år 1913 anvisat ett belopp af 90,000 kronor.

Telegrafverket.

3:o) I afseende å utgifterna för statens affärsverksamhet, i hvad dessa angå telegrafverket, har Eders Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva, att för telegrafverkets räkning måtte inköpas lägenheten Åkestorp nr 1 i Boden för en köpeskilling af 3,700 kronor samt lägenheterna Fredriksro nr 2 och Västervik nr 1 därstädes för en köpeskilling af tillhoppa 1,000 kronor, och att å den tomt, som skulle bildas af nämnda lägenheter, måtte uppföras en förrådsbyggnad för en kostnad, ej öfverstigande 11,300 kronor, samt att å telegrafverket tillhörig tomt i Karlshamn måtte uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande 325,000 kronor; *dels ock* för år 1913 anvisa till inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets räkning ett anslag af 500,000 kronor.

Hvad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om anvisande af medel till inköp och bebyggande af fastigheter har synts Riksdagen väl grundadt.

Riksdagen har alltså

dels medgifvit, att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheten Åkestorp nr 1 i Boden för en köpeskilling af 3,700 kronor samt lägenheterna Fredriksro nr 2 och Västervik nr 1 därstädes för en köpeskilling af tillhopa 1,000 kronor och att å den tomt, som bildas af nämnda lägenheter, må uppföras en förrådsbyggnad för en kostnad, ej öfverstigande 11,300 kronor;

dels medgifvit, att å telegrafverket tillhörig tomt i Karlshamn må uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande 325,000 kronor;

dels ock för år 1913 anvisat till inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets räkning ett anslag af 500,000 kronor.

4:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att för inköp af stationsinventarier för telegrafverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 100,000 kronor.

Riksdagen, som funnit Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag väl grundadt, har för inköp af stationsinventarier för telegrafverkets behof för år 1913 anvisat ett anslag af 100,000 kronor.

5:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att för fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende för år 1913 anvisa ett anslag å 4,000,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning har Riksdagen icke haft något att erinra, och har Riksdagen sålunda för fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende för år 1913 anvisat ett anslag å 4,000,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

6:o) Sedan Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under utgifter för statens affärsverksamhet i hvad afser telegrafverket föreslagit Riksdagen att *dels* för anordnande af telefonförbindelse med Gottland beräkna ett anslag för år 1913 af 900,000 kronor, *dels ock* för anordnande af telefonförbindelse med Holmön beräkna ett anslag för år 1913 af 14,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp, har Eders Kungl. Maj:t vidare i en den 2 februari 1912 till Riksdagen aflåten proposition nr 45, under åberopande af statsråds-

protokollet öfver civildepartementsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att dels anvisa ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön, under förutsättning att Holmö byamän fullgöra sina i förbindelser af den 31 december 1910 och den 22 september 1911 gjorda åtaganden, dels ock lämna Eders Kungl. Maj:t rätt att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet; samt att medgifva, att den för ifrågavarande telefonanläggning erforderliga undervattenskabel må i riket införas tullfritt.

Riksdagen, som anser, att såväl viktiga allmänna intressen som säregna lokala förhållanden tala för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön, har, då kostnaden härför icke uppgår till särdeles betydande belopp, ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen har alltså, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag, dels anvisat ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön, under förutsättning att Holmö byamän fullgöra sina i förbindelser af den 31 december 1910 och den 22 september 1911 gjorda åtaganden, samt lämnat Eders Kungl. Maj:t rätt att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet; dels ock medgifvit, att den för ifrågavarande telefonanläggning erforderliga undervattenskabel må i riket införas tullfritt.

Beträffande ofvannämnda, till 900,000 kronor beräknade anslag för anordnade af telefonförbindelse med Gottland, har sedermera i skrifvelse till Riksdagens statsutskott herr statsrådet och chefen för civildepartementet meddelat, att då erforderlig utredning i ärendet icke föreläge proposition om anordnande af telefon i förbindelse med Gottland icke kunde föreläggas innevarande års Riksdag, hvadan denna fråga följaktligen för denna Riksdag förfallit.

Statens järnvägar.

7:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade järnvägar för år 1913 anvisa ett belopp af 2,447,600 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 600,000 kronor.

För hvilka särskilda ändamål det begärda anslaget är afsedt, framgår af följande sammanfattning:

Husbyggnader	kronor	172,600: —
Spåranordningar	»	64,500: —
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	»	500,000: —
Öfriga anläggningar	»	73,500: —
Större nybyggnadsarbeten	»	1,137,000: —
Diverse arbeten	»	500,000: —
		Summa kronor 2,447,600: —

Hvad först vidkommer det till husbyggnader äskade belopp, är detta i hufvudsak afsedt att användas till uppförande af boställshus för personalen.

Såsom departementschefen anfört har Eders Kungl. Maj:t under nästlidet år föranstaltat om en utredning i syfte att utröna, huruvida icke, utan att ändamålsenligheten äfventyrades eller underhållskostnaderna allt för mycket ökades, kostnaderna för uppförande af sådana boställshus kunde nedbringas.

Den kommission, åt hvilken denna utredning anförtrotts, har hemställt, att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke sådan ändring i boställsstaten för den lägsta tjänstemannagruppen, banvakter, stationskarlar m. fl., lämpligen borde vidtagas, att dessa tilldelades två rum och kök i stället för, såsom nu är fallet, ett rum och kök; och har kommissionen utarbetat förslag till boställshus med sådan anordning. Departementschefen, som funnit beloppet af den utaf denna anordning följande kostnadsökningen ej alltför betydande, har, med hänsyn till de otvifvelaktiga fördelarna af tvårumslägenheter ur hygienens synpunkt, ansett sig böra förorda den af kommissionen ifrågasatta anordningen.

Riksdagen biträder hvad departementschefen i detta afseende anfört, men vill därvid understryka departementschefens uttalande, att ifrågavarande personal icke skall erhålla ovillkorlig rätt till tvårumslägenheter och att således några kostnader för ombyggnad af äldre boställshus icke skola framkallas genom att tvårumslägenheter nu anordnas.

Hvad kostnaderna för de föreslagna boställshusen beträffar, har Riksdagen visserligen icke kunnat undgå att finna dem väl höga, men då Riksdagen å andra sidan förmenar, att en tendens till minskning af kostnaderna förefinnes, har Riksdagen, som anser sig kunna hysa förhoppning, att denna tendens skall fortfarande göra sig gällande, icke velat i detta afseende framställa någon erinran.

Äfven hvad Eders Kungl. Maj:t i öfrigt under denna punkt föreslagit har Riksdagen ansett sig böra bifalla.

Riksdagen har alltså till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade järnvägar för år 1913 anvisat ett belopp af 2,447,600 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 600,000 kronor.

8:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att, i afvaktan på den proposition, som kunde komma att aflåtas angående anslag till vissa byggnader vid Järfva, Mjölby och Uppåkra stationer, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 442,000 kronor.

Sedermera har i en den 22 mars 1912 till Riksdagen aflåten proposition, nr 228, Eders Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen

1) *att* för uppförande af boställshus vid Järfva dels för stationsinspektör och maskininspektör och dels för en lokomotivmästare och en vagnmästare för år 1913 anvisa ett belopp af 42,000 kronor;

att medgifva, att den del af det för fjärde arméfördelningen afsedda öfningsfältet vid Järfva, som på en protokollet bifogad karta är utmärkt med bokstäfverna a-b-c-d, må öfverlåtas på statens järnvägar; samt

att medgifva, att efter behörigen verkställd och godkänd uppskattning må af statsmedel utbetalas ersättning till innehafvare af nyttjanderätt till nyssnämnda område; äfvensom

2) *att* för utförande af nya lokomotivstallar med tillhörande spår-anordningar å ett för närvarande af Östgöta trängkår disponeradt område vid Mjölby station för år 1913 anvisa ett belopp af 110,000 kronor; samt

att medgifva, att nämnda område, å en vid protokollet fogad karta utmärkt med bokstäfverna a-b-c-d-e-f-g-h-i-a, må öfverlåtas på statens järnvägar mot den ersättning för flyttning m. m., som efter vederbörlig pröfning kan finnas böra utgå och som må af statsmedel förskjutas.

Hvad beträffar den ifrågasatta anläggningen vid Uppåkra har, enligt hvad det i den kungl. propositionen åberopade statsrådsprotokollet gifver vid handen, frågan härom fått anstå i afbidan på ytterligare utredning.

Hvad vidkommer de föreslagna byggnaderna vid Järfva och Mjölby stationer m. m., har Riksdagen, som icke funnit något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, dels för uppförande af boställshus vid Järfva för stationsinspektör och maskininspektör samt för en lokomotivmästare och en vagnmästare för år 1913 anvisat ett belopp af 42,000 kronor; dels medgifvit, att den del af det för fjärde arméfördelningen afsedda öfningsfältet vid Järfva, som på en statsråds-

protokollet öfver civilärenden för den 22 mars 1912 bifogad karta är utmärkt med bokstäfverna a-b-c-d, må öfverlåtas på statens järnvägar; dels medgifvit, att efter behörigen verkställd och godkänd uppskattning må af statsmedel utbetalas ersättning till innehafvare af nyttjanderätt till nyssnämnda område; dels för utförande af nya lokomotivstallar med tillhörande spåranordningar å ett för närvarande af Östgöta trängkår disponerad område vid Mjölby station för år 1913 anvisat ett belopp af 110,000 kronor; dels ock medgifvit, att nämnda område, å en vid protokollet fogad karta utmärkt med bokstäfverna a-b-c-d-e-f-g-h-i-a, må öfverlåtas på statens järnvägar mot den ersättning för flyttning m. m., som efter vederbörlig pröfning kan finnas böra utgå och som må af statsmedel förskjutas.

9:o) På grund af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen för inköp af mark, som erfordras för utvidgning af vissa järnvägsstationer, för år 1913 anvisat ett anslag af 300,000 kronor.

10:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning har Riksdagen för nya inventarier och ökad förlag vid statens järnvägar anvisat ett anslag för år 1913 af 2,000,000 kronor.

11:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att för år 1913 till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens järnvägar bevilja ett anslag af 3,000,000 kronor.

I afseende å den rullande materielen vid statens järnvägar hafva anmärkningar framställts, gående ut därpå, att denna materiel ej utnyttjas på ett tillfredsställande sätt. Att med tillhjälp af den förefintliga officiella statistiken ernå en fullständig och säker öfverblick öfver det sätt, hvarpå detta utnyttjande sker, möter till följd af denna statistiks beskaffenhet synnerligen stora svårigheter.

Riksdagen, som förväntar, att järnvägsstyrelsen ägnar frågan om materielens utnyttjande på det ekonomiskt fördelaktigaste sättet all uppmärksamhet, och inhämtat, att styrelsen har för afsikt att verkställa omläggning i erforderliga delar af statens järnvägars statistik, har på grund af hvad ofvan anförts icke ansett sig kunna uttala något omdöme angående möjligheten att bättre utnyttja statsbanornas rullande materiel; och har Riksdagen vid det förhållande, att det af Eders Kungl. Maj:t innevarande år till anskaffning af rullande materiel äskade belopp ej obetydligt understiger, hvad som under de närmast föregående åren för samma ändamål beviljats, ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Riksdagen har för år 1913 till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar beviljat ett anslag af 3,000,000 kronor.

12:o) I anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning om anslag för underlättande af arméns strategiska uppmarsch har Riksdagen för fullföljande af vissa åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch för år 1913 beviljat ett anslag af 100,000 kronor.

13:o) Eders Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, i afvaktan på den proposition, som kunde komma att aflåtas angående fortsättande af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m., för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 2,900,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 1,250,000 kronor.

Sedermera har i en till Riksdagen aflåten proposition, nr 207, af den 19 april 1912 Eders Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att under förbehåll af upplåtelse af mark m. m. enligt viss, i protokollet närmare omförmäld utfästelse besluta dels att fortsätta arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna och därvid framdraga banan öfver Södertälje kanal på bro af 26 meters fri höjd med rörlig öppning (klaff) söder om nuvarande järnvägsöfvergången samt anordna station å Näset, dels att utlägga bispår till Södertälje stad och ombygga stationen därstädes, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Södertäljekommissionens förslag och för en beräknad kostnad af 5,374,200 kronor, däri inberäknadt viss kostnad för Norra Södermanlands järnvägs anslutning till stationen å Näset; och att för ändamålet bevilja ett anslag för år 1913 af 2,900,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna högst 1,250,000 kronor.

Vid föregående behandling inom Riksdagen af frågan om lämpligaste sträckningen för järnvägens framdragande mellan Rönninge och Saltskog har till förmån för Glasbergalinjen (alt. 1 i Södertäljekommissionens betänkande) förutom kostnadsfrågan samt det förhållande, att denna linje bäst tillgodosåge Södertälje stads kommunikationsintressen, anförts det tungt vägande skälet, att Glasbergalinjen såsom korsande Södertälje kanal norr om slussen icke lade något hinder i vägen för ifrågasatt ombyggnad af denna kanal i en ny sträckning från Maren till Strömsviken, under det att en föreslagen kortare linje med i väsentliga delar enahanda sträckning som Näslinjen (alt. 7) nära nog omöjliggjorde det projekterade framdragandet af kanalen i denna riktning.

Emellertid hafva de undersökningar och utredningar i fråga om kanalens ombyggnad, som verkstälts genom Södertäljekommissionen,

gifvit vid handen, att en ombyggnad af kanalen till större dimensioner i någon annan sträckning än efter den nuvarande kanaleden ej lärer vara förmånlig, och har härmed, såsom af kommissionen och jämväl af departementschefen anförts, ifrågavarande skäl för Glasbergalinjens utförande förfallit.

Vid den föregående behandlingen af denna fråga har vidare med stor styrka gjorts gällande, att kanal- och järnvägstrafiken borde i största möjliga mån göras oberoende af hvarandra.

Riksdagen biträder hvad af departementschefen anförts om att fordran på järnvägens förande öfver kanalen på fast bro, med hänsyn till de högst väsentligt stegrade kostnader, som skulle vara förenade med en sådan bro å den höjd, som numera befunnits erforderlig, icke längre lärer böra vidhållas.

I fråga om sättet för banans dragande öfver kanalen enligt de föreliggande förslagen, sådana de af Södertäljekommissionen utarbetats, har Riksdagen funnit Näslinjen med dess klaffbro å 26 meters fri höjd öfver högsta vattenytan bättre tillgodose kanal- och järnvägstrafikens intresse än Glasbergalinjen, som framföres öfver kanalen å 25 meters fri höjd på en bro med fem meter höga lyftspann, hvilken bro följaktligen begränsar masthöjden för passerande fartyg till högst 30 meter.

Hvad därefter vidkommer Södertälje stads kommunikationsintressen, har visserligen af stadens representanter gjorts gällande, att Glasbergalinjen fortfarande innebure de största fördelarna för staden, men har man emellertid också från Södertäljesidan förklarat sig godtaga Näslinjen. Resultatet af de underhandlingar, som i denna fråga förts med staden, synes också Riksdagen gifva vid handen, att Södertälje representanter finna Näslinjens tillkomst innebära vissa ej oväsentliga fördelar för staden.

Såsom af hvad ofvan sagts torde framgå, kan frågan om företrädet i berörda hänseenden mellan Glasbergalinjen och Näslinjen med skäl sägas numera hafva kommit i ett, i viss mån till förmån för Näslinjen, förändradt läge, och lärer sålunda hvad tillförene anförts såsom talande för Glasbergalinjen hafva i samma mån förlorat i betydelse. Vid sådant förhållande har det synts Riksdagen, att vid bedömande af denna fråga afgörande vikt bör tillmätas angelägenheten, att man, med vederbörligt aktgifvande på nödvändigheten att förhållandena ur trafiksynpunkt blifva på ett för framtiden tillfredsställande sätt ordnade, söker få till stånd en linje med minsta möjliga väglängd å hufvudspåret och minsta möjliga anläggningskostnad.

Hvad hufvudspårets längd nu angår är Glasbergalinjen, som för ofrigt innebär en ej oväsentlig förlängning af nuvarande spåret, 2,534 meter längre än Näslinjen, som å sin sida är 702 meter kortare än den nuvarande linjen.

Med afseende å den ökning i kostnaderna för gods- och persontrafiken, som ovillkorligen är förbunden med en ökning i väglängden, och med tagen hänsyn till angelägenheten att ej utan tvingande nödvändighet förlänga nuvarande hufvudspåret, har Riksdagen i detta hänseende funnit sig böra gifva Näslinjen ett bestämdt företräde framför den andra.

Hvad därefter beträffar anläggningskostnaderna skilja sig i viss mån kommissionens beräkningar från af järnvägsstyrelsen sedermera utförda.

Så har Glasbergalinjen enligt det billigaste alternativet (med Igelstatrafiken tillgodosedd genom vägförbindelse mellan Igelsta och Klastorp) af kommissionen upptagits till en kostnad af 6,330,000 kronor, under det samma linje af järnvägsstyrelsen beräknats draga en kostnad af allenast 6,045,000 kronor, innebärande alltså en minskning af 285,000 kronor, däraf 115,000 kronor till följd af lyftspannets å bron öfver kanalen ersättande med ett fast brospann och 170,000 kronor, beräknadt försäljningsvärde af vissa statens järnvägar nu tillhöriga markområden m. m., som ej skulle erfordras för järnvägsändamål. Såsom förut nämnts delar emellertid Riksdagen den af departementschefen uttalade meningen, att järnvägen bör föras öfver kanalen på rörlig bro, hvadan den i detta afseende ifrågasatta kostnadsminskningen ej kunnat af Riksdagen tagas i beaktande. Hvad vidkommer det beräknade värdet å till försäljning ifrågasatta markområden, lär det ej kunna nu direkt öfverflyttas i penningar och kan således ej minska det förefintliga anslagsbehovet. Vid sådana förhållanden har det syntts Riksdagen riktigast att vid bedömandet af denna linjes anläggningskostnader lägga till grund de af Södertäljekommissionen verkställda beräkningar.

Näslinjen har af kommissionen beräknats draga en anläggningskostnad af 5,420,000 kronor. Såsom framgår af den kungl. propositionen hafva emot denna beräkning af järnvägsstyrelsen framställt vissa erinringar. Så har anmärkts, att de af kommissionen beräknade kostnaderna för ombyggnad af Södertälje station behöfde ökas med 82,000 kronor. Utan att vilja inlåta sig på någon mera detaljerad granskning af gjorda beräkningar, har emellertid Riksdagen vid det förhållande att kommissionen upptagit kostnaderna för denna ombyggnad till icke mindre än 377,200 kronor, ansett sig hafva fullgoda skäl

förvänta, att denna summa må visa sig tillräcklig för utförande af erforderliga anordningar.

Vidare har järnvägsstyrelsen ansett, att anläggning af ett förbindelse-spår från stationen på Näset till Södertälje uthamn skulle kräfva en kostnad af 94,000 kronor, hvarmed den af kommissionen beräknade kostnadssumman skulle ökas. Enligt hvad Riksdagen inhämtat, finnes emellertid redan ett Norra Södermanlands järnvägar tillhörigt dylikt spår, som torde komma att blifva för statens järnvägar disponibelt, och det enda som erfordras torde vara ett omkring 400 meter långt förbindelse-spår mellan detta och stationen, hvilket spår ju i hvarje fall ej synes Riksdagen kunna draga en kostnad så stor som den af järnvägsstyrelsen ifrågasatta. Dessutom ingår anordnandet af detta spår i ett, i den kungl. propositionen omnämndt till civilministern inlämnadt entreprenadanbud å utförande af viss del af ifrågavarande järnvägsanläggning, hvilket anbud, såsom här nedan närmare skall visas, för öfrigt är af den beskaffenhet att ställa i utsikt en väsentlig minskning i de af kommissionen beräknade kostnader.

Därjämte skulle, enligt hvad järnvägsstyrelsen vidare anfört, en kostnadsökning af 10,000 kronor utöfver hvad kommissionen beräknat komma att föranledas af förvärf af viss för järnvägen erforderlig, Södertälje stad tillhörig mark å Näset, hvilken skulle betinga ett pris af 3 kronor för kvadratmetern i stället för 2 kr. 50 öre. Emellertid hafva stadsfullmäktige i Södertälje förklarar sig villiga att, om Näslinjen kommer till utförande, afstå ifrågavarande mark mot en ersättning, beräknad efter en krona för kvadratmetern, hvadan i hvarje fall någon kostnadsökning ej är att befara i detta afseende. Slutligen har järnvägsstyrelsen beträffande Näslinjen, liksom ock i fråga om Vårdsholmslinjen, bland kostnaderna upptagit till 142,000 kronor beräknad värdeminskning å vissa områden, som på sin tid af järnvägsstyrelsen förvärfvats i och för utförande af Glasbergalinjen. I detta afseende biträder Riksdagen den af departementschefen uttalade mening, att kostnaden för dessa egendomsinköp ej böra påföras anslag för utförande af någon af Näs- eller Vårdsholmslinjen. Då Riksdagen sålunda ej funnit hvad af järnvägsstyrelsen erinrats mot de af kommissionen gjorda beräkningar vara af beskaffenhet att föranleda ändring i desamma, har det synts Riksdagen, att dessa beräkningar böra kunna läggas till grund vid bedömande af nu förevarande fråga.

Emellertid har från Nordiska järnvägsbyggnadsaktiebolaget till departementschefen öfverlämnats entreprenadanbud å utförande af viss del af ifrågavarande järnvägslinje, enligt hvilket anbud kostnaderna

för anläggningen skulle nedgå till 430,000 kronor under hvad af kommissionen beräknats, en kostnadsminskning, som för öfrigt skulle blifva än större, därest i entreprenaden jämväl inginge ombyggnad af Södertälje kanal. Därjämte hafva de underhandlingar i fråga om markförvärf, som förts med representanter för Södertälje stad m. fl., gifvit till resultat en minskning med icke mindre än 300,000 kronor i den af kommissionen beräknade kostnaden för detta ändamål.

Under sådana omständigheter torde — vill det synas Riksdagen — de af Södertäljekommissionen gjorda beräkningarna kunna medgifva en minskning af i rundt tal 700,000 kronor; och skulle Näslinjen sålunda kunna beräknas draga en kostnad af 4,720,000 kronor, hvilken kostnad med icke mindre än 1,610,000 kronor understiger kostnaden för det billigaste alternativet af Glasbergalinjen.

Vid sådant förhållande måste, enligt Riksdagens förmenande, jämväl ur anläggningskostnadens synpunkt ett bestämdt företräde tillerkännas Näslinjen framför Glasbergalinjen.

Härtill kommer emellertid den omständigheten, som ytterligare talar till förmån för Näslinjen, att denna linjes utförande, såsom också i den kungl. propositionen framhållits, är i väsentlig grad ägnadt att underlätta verkställandet af en eventuell ombyggnad af Södertälje kanal, något som däremot ej är fallet med ett utförande af Glasbergalinjen.

Hvad därefter beträffar Vårdsholmslinjen är denna linje, som är 2,023 meter kortare än Glasbergalinjen, å andra sidan 511 meter längre än Näslinjen.

Af Södertäljekommissionen har linjen beräknats draga en anläggningskostnad af 4,262,000 kronor, hvilken kostnadssumma enligt järnvägsstyrelsens beräkningar skulle uppgå till 4,404,000 kronor. Högningen beror däraf, att järnvägsstyrelsen tillagt 142,000 kronor beräknad värdeminskning å viss för Glasbergalinjen inköpt mark, hvilken skulle förlora i värde om ej denna linje komme till stånd. Såsom här ofvan anförts, finner Riksdagen emellertid denna summa ej böra läggas till kostnaderna för Vårdsholmslinjen.

Beträffande denna linje har man sökt göra gällande, att densamma praktiskt taget erbjuder fullt lika stora fördelar som Näslinjen.

Hvad i sådant afseende anförts har icke kunnat af Riksdagen biträdas. Vidkommande de praktiska fördelarna, denna linje skulle medföra och hvilka skulle vara fullt lika stora som de fördelar Näslinjen erbjuder, har medgifvits, att detta ej gäller i fråga om järnvägens förande öfver kanalen å bro af allenast 20 meters fri höjd, under det att Näslinjens bro ligger på 26 meters höjd, men har man funnit de in-

vändningar, som kunna göras i sådant hänseende, ej vara af alltför vägrande beskaffenhet.

Riksdagen, som emellertid är af den bestämda uppfattning, att intresset att göra kanal- och järnvägstrafiken såvidt möjligt oberoende af hvarandra bör tillmätas synnerlig och afgörande betydelse, har i detta afseende till en början uppmärksammat hurusom vederbörande myndigheter, som yttrat sig om den lämpligaste fria brohöjden, samtliga afstyrkt en bro på allenast 20 meters höjd. Såsom ofvan nämnts har också vid föregående behandling inom Riksdagen af denna fråga med synnerlig styrka gjorts gällande angelägenheten att i största möjliga mån göra kanal- och järnvägstrafiken oberoende af hvarandra, hvilken angelägenhet ingalunda synes Riksdagen vara nöjaktigt tillgodosedd med en bro på den höjd, som vid Vårdsholmslinjen föreslagits. — I detta afseende måste, enligt Riksdagens mening, största möjliga hänsyn tagas till järnvägsstyrelsens uttalade fordran, att med hänsyn till trafik-säkerheten och järnvägsdriftens behöriga skötsel bron må utföras på sådan höjd, att den blir tillgänglig för tågrörelsen så oafbrutet som möjligt; och det synes Riksdagen ligga i öppen dag, att en 26 meters bro i detta afseende måste hafva högst väsentliga fördelar framför en 20 meters bro.

Hvad därefter beträffar anläggningskostnaderna, läser, i enlighet med hvad ofvan anförts, den kostnadsminskning, som Vårdsholmslinjen skulle medföra gent emot Näslinjen, uppgå till 458,000 kronor. I detta sammanhang är att märka, att enligt Riksdagen tillhandakomna upplysningar vederbörande entreprenör, som, genom sitt beträffande Näslinjen ingifna entreprenadanbud, ställt i utsikt att kostnaderna för denna linje skulle kunna minskas på här ofvan angifvet sätt, i hvarje fall icke beträffande Vårdsholmslinjen kunnat ställa en dylik minskning i utsikt.

Emellertid är beträffande anläggningskostnaden att bemärka, att någon säkerhet icke läser förefinnas att kostnaderna för Vårdsholmslinjen icke komma att öfverskrida de beräknade, detta med hänsyn till den risk, som, enligt hvad äfven framgår af Södertäljekommissionens betänkande, i följd af markens geologiska beskaffenhet förefinnes för banksjunkningar och därvid eventuellt inträffande skada på trafikerade banan vid Saltskog och Ström.

Därjämte läser böra beaktas den ökning i driftkostnader, som blifver en följd af att Vårdsholmslinjen är omkring en half kilometer längre än Näslinjen.

Vårdsholmslinjen måste vidare säges innebära en försämring i Södertälje nuvarande kommunikationsförhållanden. Också har det af

stadens representanter framhållits, att utförandet af denna linje på intet sätt är med stadens intresse förenligt; och lära de underhandlingar i fråga om markförvärf för denna linje, som skulle blifva erforderliga, möjligen kunna vålla en med hänsyn till denna frågas brådskande natur ogynnsam tidsutdräkt med anläggningens utförande.

Slutligen har Riksdagen jämväl bemärkt att Vårdsholmslinjen ej alls i samma grad som Näslinjen är ägnad att underlätta ifrågasatt nygräfning af Södertälje kanal.

Då Riksdagen vid nu anförda förhållanden kommit till den öfvertygelsen, att Vårdsholmslinjen ej kan på ett tillfredsställande sätt tillgodose vare sig kanal- eller järnvägstrafikens berättigade kraf, och då Riksdagen är af den bestämda uppfattning, att den tillfälliga besparing, som järnvägens framdragande efter denna linje skulle kunna medföra, ej är af beskaffenhet att kunna motivera ett bortseende från dessa kraf, har Riksdagen gifvetvis ej kunnat besluta järnvägens dragande efter denna linje.

Riksdagen, som sålunda funnit Näslinjen innebära den lyckligaste lösningen af frågan om järnvägens framförande å sträckan Rönninge—Saltskog och funnit den uppgörelse i fråga om markförvärf m. m., som blifvit träffad, vara af beskaffenhet att böra af Riksdagen godtagas och som ej heller haft något att erinra mot hvad af departementschefen anförts i fråga om förhållandet till Norra Södermanlands järnväg, har alltså ansett Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag böra af Riksdagen bifallas.

Emellertid har Riksdagen ansett, att den af Eders Kungl. Maj:t för anläggningen äskade summan bör minskas med ett belopp af 300,000 kronor, motsvarande den minskning i de af Södertäljekommissionen beräknade kostnaderna, som, såsom ofvan anförts, uppkommit genom de i fråga om markförvärf förda underhandlingarna.

Hvad åter beträffar den kostnadsminskning, som ställts i utsikt genom förbemälda till civilministern aflämnade entreprenadanbud, har Riksdagen, vid det förhållande att detta anbud ännu icke blifvit af vederbörande myndigheter slutligen granskadt, icke ansett sig böra med motsvarande belopp minska den af Eders Kungl. Maj:t äskade summan, men är Riksdagen öfvertygad, att Eders Kungl. Maj:t ej lärer underlåta att tillse, att vid anläggningens utförande må göras de besparingar, som, enligt hvad sålunda förekommit, kunna påräknas.

Slutligen vill Riksdagen uttala önskvärdheten af att vid järnvägsanläggningen erforderliga sidoschakt må på föreslaget sätt kunna uttagas vid södra delen af kanalen samt att Eders Kungl. Maj:t be-

träffande detta gemensamma järnvägs- och kanalarbete, hvilket enligt Riksdagens mening lärer böra utlämnas å entreprenad, vidtager sådana anordningar, att arbetsledningen utöfvas på lämpligaste sätt i syfte att på samma gång som en effektiv och sakkunnig ledning vinnes, olägenheter ej må befaras genom att arbetet kan sägas beröra flera myndigheters verksamhetsområde.

Riksdagen har i anledning af Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition under förbehåll af upplåtelse af mark m. m. enligt viss, i statsrådsprotokollet för den 19 april 1912 närmare omförmäld utfästelse beslutat dels att fortsätta arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna och därvid framdraga banan öfver Södertälje kanal på bro af 26 meters fri höjd med rörlig öppning (klaff) söder om nuvarande järnvägsöfvergången samt anordna station å Näset, dels att utlägga bispår till Södertälje stad och ombygga stationen därstädes allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Södertäljekommissionens förslag och för en beräknad kostnad af 5,074,200 kronor, däri inberäknad viss kostnad för Norra Södermanlands järnvägs anslutning till stationen å Näset, samt för ändamålet beviljat ett anslag för år 1913 af 2,900,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna högst 1,250,000 kronor.

14:o) I anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning om anslag för fortsättning af arbetet med utläggning af dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås har Riksdagen för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Göteborg och Alingsås och därmed sammanhängande arbeten för år 1913 anvisat ett belopp af 1,100,000 kronor.

15:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att för år 1913 anvisa

dels till fortsättande af statsbanan Järna—Norrköping ett anslag af 3,200,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att däraf förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor;

dels till fortsättning af statsbanan Ulriksfors—Volgsjön ett anslag af 2,000,000 kronor;

dels ock för fortsättande af statsbanan Älfby—Piteå ett anslag af 1,200,000 kronor.

Riksdagen har icke funnit skäl till erinran mot hvad Eders Kungl. Maj:t i dessa afseenden föreslagit.

Med anledning af hvad departementschefen anfört om att Eders Kungl. Maj:t icke funnit skäl antaga något af inkomna anbud å utförande på generalentreprenad af bansträckan Enstaberga—Åby af statsbanan Järna—Norrköping utan beslutit att låta utföra denna sträcka direkt genom järnvägsstyrelsens försorg, vill Riksdagen uttala den bestämda förhoppning, att utförandet af bandelen icke skall visa sig blifva för- enadt med större kostnader, än som blifvit fallet, om generalentreprenad anlitats vid anläggningen.

Riksdagen har alltså dels till fortsättning af statsbanan Järna—Norrköping för år 1913 anvisat ett anslag af 3,200,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att däraf förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor; dels till fortsättning af statsbanan Ulriksfors—Volgsjön för år 1913 anvisat ett anslag af 2,000,000 kronor; dels ock för fortsättande af statsbanan Älfsby—Piteå för år 1913 anvisat ett anslag af 1,200,000 kronor.

16:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen till fortsättning af statsbanan Veittijärvi—Karungi —Matarengi för år 1913 anvisat ett anslag af 900,000 kronor.

17:o) Eders Kungl. Maj:t hade vidare föreslagit Riksdagen att i afvaktan på den proposition, som kunde komma att aflåtas rörande anläggande af en statsbana från Sveg till Brunflo, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 500,000 kronor.

Sedermera har i en till Riksdagen aflåten proposition, nr 145, af den 15 mars 1912 Eders Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att *dels*, med godkännande af de i statsrådsprotokollet omförmälda, af Jämtlands läns landsting och vederbörande socknar gjorda utfästelser i fråga om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m., besluta anläggning af normalspårig statsbana mellan Svegs station å Orsa—Härjedalens järnväg och Brunflo station å tvärbanan genom Jämtland för en beräknad kostnad af 11,250,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter järnvägen bör genomgå; *dels*, under förbehåll att de beträffande nedan omförmälda bibana i statsrådsprotokollet förutsatta villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark och tillhandahållande af sliprar m. m. iakttagas, besluta anläggning i samband med byggandet af nämnda statsbana genom statens försorg och på dess bekostnad af normalspårig bibana mellan Svegs station och Hede kyrkoby i Härjedalen för en beräknad kostnad af 2,952,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att närmare bestämma banans sträckning; *dels ock* för påbörjande af statsbanan Sveg—Brunflo bevilja ett anslag för år 1913 af 500,000 kronor.

I en inom Riksdagen väckt motion har hemställts, att Riksdagen, vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag om byggande genom statens försorg och på dess bekostnad af en normalspårig bibana mellan Svegs station och Hede kyrkoby i Härjedalen, måtte förklara, att för ifrågasvarande järnvägsbyggnad erforderligt belopp bör utgå af skattemedel.

Såsom stöd för denna framställning har af motionären anförts följande:

»I nådig proposition nr 145 har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att under vissa villkor besluta anläggning af normalspårig statsbana mellan Svegs station å Orsa—Härjedalens järnväg och Brunflo station å tvärbanan genom Jämtland för en beräknad kostnad af 11,250,000 kronor samt att i samband med byggandet af nämnda statsbana besluta anläggning genom statens försorg och på dess bekostnad af normalspårig bibana mellan Svegs station och Hede kyrkoby i Härjedalen för en beräknad kostnad af 2,952,000 kronor.

En första genomläsning af bemälda proposition har hos mig kvarlämnat det intryck, att staten bör komma invånarne i den karga och folkfattiga provinsen Härjedalen till hjälp rörande förbättrade kommunikationer. Jag vill alltså ej motsätta mig att bibanan Sveg—Hede kyrkoby må komma till utförande. Däremot har det synt mig lämpligt, att Riksdagen i samband med beslutet om banans byggande borde göra ett principuttalande rörande på hvad sätt nödiga medel till banans byggande böra beredas.

Af departementschefens anförande till det propositionen åtföljande statsrådsprotokollet öfver civilärenden framgår, att den bygd, som banan ifrågasattes att genomlöpa, är föga ägnad att göra en statsbana räntebärande och att därför vissa nationalekonomiska betänkligheter måste göra sig gällande mot företaget. Att banan det oaktadt föreslås komma till utförande grundar sig på tungt vägande humanitära och nationella synpunkter, som af departementschefen anföras.

Huru stora betänkligheterna än kunna vara ur nationalekonomisk synpunkt, så synas mig de statsfinansiella betänkligheterna mot banans byggande vara än större. De vinna ock ökad styrka därigenom, att Riksdagen under de senare åren beviljat afsevärda belopp till järnvägsbyggnader, som man med visshet kan förutse komma att under lång tid framåt lämna underskott, och för dessa företags utförande ökat statens skuldsättning.

Principiellt är jag af den meningen, att en stor del af nu i Norrland pågående järnvägsbyggnader bort komma till utförande allenast i den mån, som medel därtill kunnat anvisas å riksstaten. Därutinnan

kan jag emellertid ej nu påkalla någon ändring. Hvad som nu däremot synes mig böra ifrågasättas är att Riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag om byggande af bibanan mellan Sveg och Hede kyrkoby uttryckligen förklarar på hvad sätt Riksdagen vill bereda nödiga medel till den banans byggande. Därför erforderliga anslag böra, enligt min mening, anvisas af skattemedel. Att upplåna penningar till ett järnvägsföretag sådant som det ifrågavarande synes mig nämligen icke vara förenligt med en klok och försiktig finanspolitik.»

Hvad som af Eders Kungl. Maj:t, sedan vederbörliga utredningar och undersökningar blifvit slutförda, i fråga om anläggning af statsbana från Brunflo till Sveg föreslagits finner sig Riksdagen böra bifalla.

Beträffande därefter förslaget om anläggande af en statsbana från Sveg till Hede kyrkoby, är denna bana icke afsedd att påbörjas förr än tidigast år 1915, hvarför anslag för densamma ej nu behöfver af Riksdagen beviljas, men har Riksdagen dock ansett beslut i frågan ej böra undanskjutas, då, såsom af departementschefen framhållits, den sträckning, som skulle gifvas åt banan Sveg—Brunflo i viss del, är beroende af beslut om anläggande af bibanan Sveg—Hede. Eders Kungl. Maj:ts förslag är emellertid ägnadt att ingifva stora betänkligheter ur den synpunkten, att denna bananläggning i hvarje fall under en lång följd af år framåt ej kan blifva räntabel. Vidare är banan, såsom också af departementschefen framhållits, i alldeles öfvervägande grad afsedd att tillgodose lokala kommunikationsbehof.

Vid sådant förhållande hade det syntts Riksdagen lämpligast, om banan i fråga kunnat utföras och trafikeras såsom enskild, något som dock, till följd af den af banan närmast intresserade befolkningens ringa antal och mindre goda ekonomiska ställning, icke läter låta sig göra.

Hvad i den kungl. propositionen anförts i fråga om de säregna förhållanden, som äro rådande i den på kommunikationer synnerligen vanlottade bygd, där den föreslagna statsbanan skulle framgå, samt i fråga om angelägenheten att bispringa och vid Sverige närmare binda befolkningen i denna aflägsna landsända, har emellertid syntts Riksdagen af beskaffenhet att kraftigt tala för anläggningen samt ägnadt att i afsevärd mån häfva de af Riksdagen hysta betänkligheter, hvarför Riksdagen icke vill motsätta sig banans utförande med statsmedel.

Hvad därefter beträffar de för denna banas utförande erforderliga medel, behöfver, såsom ofvan nämnts, beslut i ämnet ej nu af Riksdagen fattas, men har i förberörda motion hemställts, att Riksdagen, vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag om byggande af statsbana

Sveg—Hede, måtte förklara, att för banans byggande erforderligt belopp bör utgå af skattemedel.

I detta sammanhang vill Riksdagen till en början erinra, hurusom under den första tiden, då järnvägsanläggningar för statens räkning utfördes i vårt land, för anläggningarna erforderliga medel så godt som uteslutande anskaffades genom anlåtande af lånevägen. Vid midten af 1880-talet uppkom en förändring i detta afseende, i det man började att för utförande af dylika anläggningar äfven använda skattemedel. Så bekostades under åren 1885—1897 statens nya järnvägsbyggnader till ungefär hälften af skattemedel. Sedermera har man emellertid åter i större grad anlåtit lånevägen, och under den senaste tiden hafva samtliga nya statsbaneanläggningar bekostats med öfvervägande lånemedel.

Enligt hvad som inhämtats af preliminäruppgifterna till en inom järnvägstaxekommittén under utarbetning varande utredning i berörda hänseende torde, hvad angår medelanskaffningen för utförande af nya statsbaneanläggningar i vårt land, anordnande af dubbelspår m. m., förhållandet mellan anvisade låne- och skattemedel ställa sig ungefär sålunda, att af Riksdagen för dylikt ändamål under tiden 1876—1910 anvisats cirka 199,000,000 kronor, däraf omkring 159,000,000 kronor utgått af lånemedel och omkring 40,000,000 kronor af skattemedel.

Hvad i förevarande motion anförts, om att det icke synes förenligt med en klok och försiktig finanspolitik att genom upplåning anskaffa medel till utförande af en järnvägsanläggning sådan som den nu föreslagna bibanan Sveg—Hede, finner sig Riksdagen böra tillfullo biträda och anser Riksdagen alltså, att det för anläggningen erforderliga belopp bör utgå af skattemedel.

Riksdagen har

dels med godkännande af de i statsrådsprotokollet omförmälda, af Jämtlands läns landsting och vederbörande socknar gjorda utfästelser i fråga om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m., beslutat anläggning af normalspårig statsbana mellan Svegs station å Orsa—Härjedalens järnväg och Brunflo station å tvärbanan genom Jämtland för en beräknad kostnad af 11,250,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter järnvägen bör genomgå;

dels med anledning af Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del och med bifall till ofvannämnda motion, under förbehåll att de beträffande nedan omförmälda bibana i statsrådsprotokollet förutsatta villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark och tillhandahållande af sliprar m. m. iakttagas, beslutat anläggning i samband med byggandet af nämnda statsbana genom statens försorg och på dess bekostnad af normalspåriga

bibana mellan Svegs station och Hede kyrkoby i Härjedalen för en beräknad kostnad af 2,952,000 kronor, att utgå af skattemedel, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att närmare bestämma banans utsträckning;

dels ock för påbörjande af statsbanan Sveg—Brunflo beviljat ett anslag för år 1913 af 500,000 kronor.

18:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen såsom tilläggsanslag för redan utförda anläggningar vid Trälleborgs ångfärjestation för år 1913 anvisat ett belopp af 37,300 kronor.

19:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 800,000 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisat ett belopp af 800,000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

20:o) I den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Eders Kungl. Maj:t i afseende å utgifterna för statens affärsverksamhet, i hvad dessa angå statens vattenfallsverk, föreslagit Riksdagen att af det utaf Riksdagen för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 4,500,000 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har af det utaf Riksdagen för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1913 anvisat ett belopp af 4,500,000 kronor.

21:o) Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan, får Riksdagen anmäla, att Riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning för år 1913 anvisat ett belopp af 1,500,000 kronor att

enligt de närmare föreskrifter, Eders Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Trollhättan, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta redan under år 1912 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna 500,000 kronor.

22:o) På grund af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1913 anvisat ett anslag af 125,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 75,000 kronor.

23:o) I en den 1 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition, nr 59, har Eders Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital må, enligt de närmare bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:t utfärdar, af vattenfallsstyrelsen utlämnas byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom sådant för egna hem afsedt område å de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande fastigheter, för hvilket plan blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställt.

Riksdagen har, i anledning af Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, medgifvit, att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital må, enligt de närmare bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:t utfärdar, af vattenfallsstyrelsen utlämnas byggnadslån företrädesvis åt i statens tjänst anställda personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom sådant för egna hem afsedt område å de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande fastigheter, för hvilket plan blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställt.

24:o) I en till Riksdagen den 1 mars innevarande år aflåten proposition, nr 84, har Eders Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att, under rubriken utgifter för kapitalökning och under rubriken statens vattenfallsverk, anvisa för anordningar vid Trollhätte kraftstation till förekommande af driftstörningar på grund af isbildning i Göta älf ett anslag af 110,000 kronor att utgå af lånemedel samt att, under förutsättning att förutnämnda anslag beviljas, besluta, att de i 1913 års riksstat bland inkomsterna upptagna lånemedel skola höjas med motsvarande belopp.

Riksdagen har under rubriken utgifter för kapitalökning och under rubriken statens vattenfallsverk, anvisat för anordningar vid Trollhätte kraftstation till förekommande af driftstörningar på grund af isbildning i Göta älf ett anslag af 110,000 kronor.

25:o) Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisat ett belopp af 3,040,000 kronor.

26:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att af det af Riksdagen för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 2,150,000 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har af det af Riksdagen för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1913 anvisat ett belopp af 2,150,000 kronor.

27:o) Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ledningar för distribuering af elektrisk energi från Älfkarleby, har Riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning för år 1913 anvisat ett belopp af 1,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Eders Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älfkarleby, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

Fond för bibanor i vissa delar af riket.

28:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för afsättning till fonden för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket i riksstaten för år 1913 upptaga ett belopp af 1,000,000 kronor.

Riksdagen har för afsättning till fonden för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket i riksstaten för år 1913 upptagit ett belopp af 1,000,000 kronor.

Järnvägslånefonden.

29:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen för afsättning till järnvägslånefonden i riksstaten för år 1913 upptagit ett belopp af 1,500,000 kronor.

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

30:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1913 anvisa ett anslag af 200,000 kronor.

Med bifall till hvad Eders Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, har Riksdagen för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1913 anvisat ett anslag af 200,000 kronor.

31:o) I en inom Riksdagen väckt motion, har föreslagits, att Riksdagen i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t ville anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en utredning angående lämpligheten af att upplägga en statens lånefond för finansiering af företag, hvilka afse utbyggande af statens vattenfall förmedelst vattenfallsrätt, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning må gifva anledning.

Till stöd för denna framställning har i motionen anförts följande:

»Inom alla partier torde det vara en allmän önskan, att statens vattenfall snarast möjligt och på ett rationellt sätt utnyttjas i produktionens tjänst. För detta ändamål har Riksdagen äfven under de sista åren *dels* anslagit stora belopp till utbyggande af vissa vattenfall för egen räkning, *dels* genom fastställande af grunder för utarrendering af vattenfall och skapandet af ett nytt rättsinstitut, den s. k. vattenfallsrätten, sökt underlätta för enskilda att enligt särskilda villkor tillgodogöra sig kraften i statens vattenfall. Efter allt att döma, kommer staten att fortskrida på den förstnämnda vägen och utbygga det ena vattenfallet efter det andra. Sannolikt torde behovet af statsjärnvägarnas elektrifiering härnäst kräfva ett apterande af de för dylikt syfte inköpta vattenfallen. Man bör sålunda kunna förutsätta, att en väsentlig del af de stora och medelstora vattenfallens utbyggande kommer att företagas af staten själf. För de mindre och öfriga medelstora vattenfall, hvilka tillhöra kronan, torde däremot vattenfallsrätten komma i bruk. Detta rättsinstitut är emellertid äfven, ehuru detsamma erbjuder företagarna betydande fördelar, ur finansiell synpunkt så opröfvadt, att det kan befaras, att de kapitalförvaltande anstalterna ogärna placera sina medel mot säkerhet i vattenfallsrätten, förrän densamma vunnit mera burskap. Ungefär samma förhållande yppar sig här, som när tomträätten skulle tagas i anspråk. Det visade sig, att enskilda penninginrättningar i början icke ville placera sina medel mot inteckning i tomträtt och det allmänna måste fördenskull bana väg. Tomträtskassor och lånefonder ha upplagts, och sedan tomträätten sålunda kommit i gång, förklara sig vissa sparbanker och enskilda banker benägna att godtaga inteckningar i tomträtt såsom säkerhet mot utlånta medel.

Man kan här af draga den slutsatsen, att staten troligen icke kan undandraga sig att själf finansiera vattenfallsrätten, om staten vill, att densamma uti nämnvärd omfattning skall tagas i bruk.

Genom ett indirekt främjande af de statliga vattenfallens tillgodogörande på nu nämndt sätt skulle staten dessutom kunna såväl bereda industrien väsentliga fördelar som äfven vinna ökad trygghet för realiserandet af den vattenfallspolitik staten finner lämpligt att utöfva. Den goda kredit, svenska staten åtnjuter, kan nämligen möjliggöra, att billigare kapital nedlägges i vattenfallen, än om enskilda helt och hållet skulle verkställa företagens finansiering. Denna omständighet är särskildt värd uppmärksamhet, då, såsom vid vattenbyggnader, kapitalets förräntande spelar en stor roll för företagets ekonomi i jämförelse med driftkostnaderna. För staten själf bör det äfven vara angeläget, att svenskt eller af svenska staten disponeradt kapital begagnas till utbyggnad af vattenfallen. Det kan nämligen i en framtid innebära olägenheter, om utländska pengar skulle direkt importeras för ett utbyggnad ej endast af enskildas, utan också af kronans vattenfall. Vattenkraftsföretagets finansiering kan tillika bereda staten en sådan ställning till detsamma, att staten förmår till kraftproduktionens och den kraftkonsumerande industriens gagn öfvervaka, att dess syften med vattenfallens upplåtande fullföljas.

I hvad utsträckning finansieringen lämpligen bör bedrifvas, kan gifvetvis icke utan föregående utredning afgöras. Det bör sålunda tagas i öfvervägande hvilka villkor, som böra gälla för rättigheter att erhålla lån ur den för ändamålet upplagda fonden och hur stor säkerhet, som staten bör kräfva för kreditgifningen, samt till hvad belopp lånefonden bör uppgå, för att densamma må erhålla afsedd betydelse.»

I den i motionen omhandlade frågan har chefen för vattenfallsstyrelsen öfverste F. W. Hansen gjort följande Riksdagen tillhandakomna uttalande:

»Enligt anmodan får jag härmed meddela min åsikt rörande det förslag, som framställes i den af herr Palmstierna till årets Riksdag afgifna motionen nr 22.

Det torde vara otvifvelaktigt, att staten bör på allt sätt befordra vattenfallens utnyttjande i kulturens tjänst såväl med hänsyn till den där af föranledda relativa minskningen i kolimporten med åtföljande verkningar på handelsbalansen, som ock till de möjligheter för industriens, jordbrukets och samfärdselns uppblomstring, hvilka en ökad tillgång på elektrisk kraft till billigt pris måste befordra.

Staten kan gifvetvis verka i denna riktning genom att själf i stor utsträckning utbygga sina egna vattenfall, och motionären synes förut-

sätta, att staten icke allenast skall bebygga sådana i många afseenden betydande kraftkällor som Trollhättans, Porjus och Älfkarleby vattenfall samt de, hvilka äro afsedda för elektrisk järnvägsdrift, utan jämväl en väsentlig del af de stora och medelstora vattenfallen. Om lämpligheten häraf kunna finnas delade meningar. Men ju mindre omfattning statens direkta byggnads- och affärsverksamhet får, dess större blir gifvetvis behovet af att befordra den enskilda företagsamheten på detta område.

Nu är det emellertid så, att vattenfallens byggande kräfver stora kapital. Allt hvad som kan göras för att åstadkomma motsvarande betydande penningbelopp på lindriga villkor befordrar sålunda vattenfallens utnyttjande på samma gång som det minskar framställningskostnaden för den elektriska energien och därmed ökar möjligheten för dess användning.

Staten måste därför uppenbarligen hafva intresse af att ordna så, att penningar till möjligast lågt pris stå till förfogande för ändamålet.

Ser man — såsom motionären synes göra — i främsta rummet på statens privatekonomiska intresse, gäller det sålunda att underlätta finansieringen af sådana företag, som afse utnyttjandet af staten tillhöriga vattenfall. Men såsom representant för landets ekonomi i dess helhet bör staten äfven hafva intresse af att enskildas vattenfall komma till användning, i synnerhet som en afsevärd del af statens egna fall ligger sämre till än de förra.

En utredning rörande möjligheten och lämpligheten af att staten, som kan upplåna penningar till lägre pris än den enskilde, uppträder som långgiffvare för vattenkraftsföretag, borde sålunda måhända omfatta äfven betingelserna för en eventuell lånerörelses utsträckning till underlåtande af enskildas vattenfalls bebyggande, åtminstone då motsvarande företag hafva en allmännare betydelse. En parallell härtill finnes i viss mån i den ställning staten intager till enskilda järnvägsanläggningar. Härvid bör å ena sidan visserligen beaktas, att en dylik utsträckning af lånerörelsen kräfver tillgång på högst betydande kapital, men å andra sidan kan staten, såsom sammanfattning af det allmänna, hafva större fördel af ett vidsträcktare utnyttjande af vattenkraften, oafsedt hvem den tillhör, än af de oftast jämförelsevis blygsamma inkomster, som kunna erhållas i arrende för vattnet i statens vattenfall. Huru som helst borde enligt mitt förmenande en utredning af antydd art blifva till nytta.

Mot företagande af en sådan utredning redan nu kan — om det blott gäller statens egna vattenfall — uppställas det skälet, att grunderna för utarrendering af statens vattenfall fastställdes först den 4 juli 1910, och att lagen om vattenfallsrätt ej är äldre än sedan den 1 juni 1911, hvarför dessa bestämmelsers verkningar ej ännu hafva kun-

nat göra sig gällande. Men att döma af den visserligen korta tids erfarenhet, som nu föreligger, torde man kunna säga, att något liffigare intresse för erhållande af arrende eller vattenfallsrätt icke trädt i dagen. Till stor del kan detta bero på, att statens vattenfall såsom ofvan antydts i regel ej ligga såväl till i kommunikationshänseende m. m., men en viktig orsak är dock utan tvifvel den osäkerhet om vattenfallsrättens värde som realsäkerhet, hvilken ännu finnes hos dem, som skulle kunna tillhandahålla det erforderliga kapitalet. Det är emellertid icke oantagligt, att statens initiativ — såsom motionären framhåller — skulle kunna åstadkomma en annan syn på tingen.

På grund af det anförda skulle jag vilja förorda en utredning sådan som motionären föreslagit, dock att åt den borde gifvas den vidsträcktare omfattning, som förut antydts.»

Riksdagen delar motionärens mening angående angelägenheten af att statens vattenfall må på ett rationellt sätt utnyttjas i produktionens tjänst.

Den af motionären anvisade väg för främjande af ett sådant utnyttjande genom inrättande af en fond för finansiering af företag afseende att tillgodogöra sig dessa vattenfall förmedelst vattenfallsrätt, synes Riksdagen hafva goda skäl för sig, och finner Riksdagen ett stöd i denna sin uppfattning i det af vattenfallsdirektören gjorda uttalandet.

På grund af hvad sålunda anförts finner sig Riksdagen böra hos Eders Kungl. Maj:t begära utredning på sätt af motionären föreslagits.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en utredning angående lämpligheten af att upplägga en statens lånefond för finansiering af företag, hvilka afse utbyggande af statens vattenfall förmedelst vattenfallsrätt, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning må gifva anledning.

Södertälje kanal.

32:o) I en till Riksdagen aflåten proposition, nr 229, af den 19 april 1912 har Eders Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva, att Eders Kungl. Maj:t må genom aftal i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det i statsrådsprotokollet omförmälta köpekontrakt förvärfva Södertälje kanal- och slussverksaktiebolags däri omförmälta egendom för en köpeskilling af 1,035,000 kronor; att medgifva, att de obligationer och depositioner, som sålunda från bolaget förvärfvas, må användas till köpeskillingens likvidering samt att för gäldande af återstående köpeskillingen för år 1913 anvisa högst 780,000 kronor att utgå af lånemedel; att, under förutsättning att nämnda

anslag å 780,000 kronor beviljas, besluta, att de i 1913 års riksstat bland inkomsterna upptagna lånemedel skola höjas med motsvarande belopp; att medgifva, att kostnaderna för kanalens förvaltning må tills vidare bestridas af kanalverkets inkomster; samt att medgifva, att kanalen och den öfriga egendom, som genom köpet förvärfvas, med undantag af hvad som åtgår till köpeskillingens gäldande, må stå under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Hvad i ärendet anförts har syns Riksdagen till fullo ådagalägga önskvärdheten af att för statsverket förvärfvas äganderätten till denna synnerligen viktiga kommunikationsled, som det gifvetvis måste ligga i statens intresse att behärska.

Den köpeskillning, emot hvilken staten erbjudits att förvärfva kanalen, har ej gifvit Riksdagen anledning till anmärkning. I sådant afseende erinras, hurusom, enligt hvad de sakkunniga anfört, afkastningen af kanalen under en längre följd af år icke allenast varit tillräcklig för driftkostnadernas bestridande, utan jämväl medfört en afsevärd nettobehållning.

Sedan afgifterna för kanalens begagnande under år 1911 undergått förhöjning och då därjämte slutgiltigt ordnande af järnvägens framdragande öfver Södertälje kanal vid innevarande riksdag vunnit sin lösning, hvilket framdragande sker på ett sätt, som är förmånligare för kanaltrafiken än nuvarande anordningar, vill det synas Riksdagen, att den rätta tidpunkten för statens förvärf af kanalen nu är inne, då till följd af här ofvan antydda förhållanden med visshet torde inom en nära framtid förväntas väsentligt ökade trafikinkomster af kanalen.

I detta afseende har Riksdagen därjämte bemärkt, att staten genom inköp af kanalen erhåller fullt fria händer att utan några som hälst rättsanspråk från kanalbolagets sida anordna förberörda framdragande af järnvägen öfver kanalen på det sätt, som kan synas för staten förmånligast.

Härtill kommer att, då frågan om kanalens ombyggnad till större dimensioner, hvarigenom dess redan nu synnerligen stora betydelse skulle ytterligare afsevärdt ökas, alltmera tränger sig fram i förgrunden och kanalens nuvarande innehafvare med säkerhet ej lärer kunna beräknas komma att inom en öfverskådlig framtid vidtaga åtgärder för en dylik ombyggnad, det synes vara angeläget, att det ifrågasatta inköpet snarast möjligt må komma till stånd, på det att staten i hvarje fall må vara i tillfälle att taga erforderligt initiativ i den viktiga frågan om kanalens ombyggnad.

Den ifrågasatta ombyggnaden står emellertid, såsom i den kungl. propositionen anförts, jämväl i ett intimt samband med merberörda

fråga om järnvägens framdragande å sträckan Rönninge—Saltskog, i det att möjlighet erbjudes att utan någon ersättning kunna för järnvägsomläggningen uttaga erforderliga sidotag i de nuvarande kanal-slänterna och sålunda utan särskild kostnad få en del af kanalutvidgningen utförd redan i sammanhang med järnvägsanläggningen, ett förhållande, som synes Riksdagen ytterligare styrka önskvärdheten af att staten snarast möjligt förvärfvar kanalen.

I detta sammanhang har Riksdagen uppmärksammat att, enligt hvad af den kungl. propositionen till innevarande Riksdag angående anslag för utförande af omförmälda järnvägsomläggning framgår, ett till civilministern öfverlämnadt entreprenadkontrakt afseende utförande i ett sammanhang af såväl viss del af järnvägsomläggningen som hela kanalombyggnaden, ställt i utsikt en minskning af icke mindre än 1,030,000 kronor i den kostnadssumma, som af Södertäljekommissionen beräknats för dessa arbeten.

Då Riksdagen, såsom af hvad ofvan anförts framgår, är öfvertygad om angelägenheten för statsverket att snarast förskaffa sig äganderätten till Södertälje kanal och finner rätta tidpunkten för ett sådant förvärf nu vara inne samt ej har något att mot den föreslagna köpeskillingen erinra, har Riksdagen *dels* medgifvit, att Eders Kungl. Maj:t må genom aftal i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 22 mars innevarande år omförmälda köpekontrakt förvärfva Södertälje kanal- och slussverksaktiebolags däri omförmälda egendom för en köpeskillning af 1,035,000 kronor; *dels* medgifvit, att de obligationer och depositioner, som sålunda från bolaget förvärfvas, må användas till köpeskillningens likvidering, *dels* för gäldande af återstående köpeskillingen för år 1913 anvisat högst 780,000 kronor; *dels* medgifvit, att kostnaderna för kanalens förvaltning må tills vidare bestridas af kanalverkets inkomster; *dels ock* beslutat, att kanalen och den öfriga egendom, som genom köpet förvärfvas, med undantag af hvad som åtgår till köpeskillningens gäldande, må stå under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Stockholm den 30 maj 1912.

Med undersätlig vördnad.